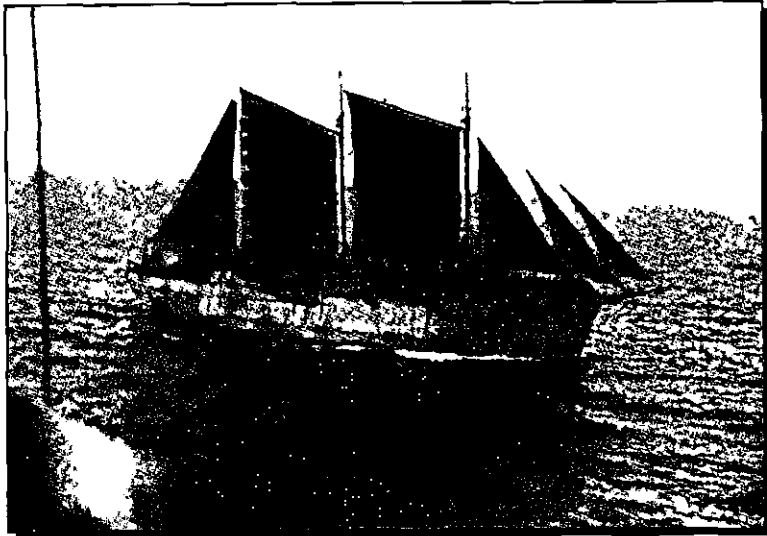

כ"ט בנובמבר

שם במקור ← Maria Giovanni 5
שם צופן ← החלוץ, ירושלים, יוחנן
סוג כלי השיט ← ספינת מפרשים מטיפוס Schooner עשויה עץ, בעלת שלושה תרנים, צבע אפור
חפוסה/הדחק ← 420 טון
הנעה ← מפרשים ושני מנועי 300 כ"ס, דיזל
מדגם Alva
מהירות ← 6-4 קשר

ההיסטוריה של הספינה:

רכש והכנה

שלוחת המוסד לעלייה בי בצרפת, באמצעות **דאנדריה** (הגוץ). איטליה. הפליגה לנמל לה-ספציה. לא ידוע לה-ספציה. אנשי המקום ומלווי הספינה. הוכנו דרגשי לניה למעפילים, הספינה צוידה בשתי סירות עץ, שתי סירות גומי ל-30 איש, 14 טון דלק ל-20 יום, מים ל-24 יום, ומזון ל-20 יום. להפלגה ארצה קיבלו בלב ים שמונה טון דלק נוספים, לאחר איסוף המעפילים מהספינה האחרת (לקוממיות).

הרכש:
מקום הרכישה:
נתיב שיט לנמל ההכנה:
גילוי בריטי בשלב זה:
נמל הכנה:
צוות ההכנה:
ארגון הספינה להעפלה:

צוות ומלווים

בהפלגה הראשונה – **נמרוד אשל** – פלי"ם; בהפלגה לארץ – **מרדכי לימון** – פלי"ם. **יעקב בצר**. בהפלגה הראשונה – **בני גפן**, בהפלגה לארץ – **מנשה בן-חיים** (הנס). מקלט, משדר, דינמו, מכשיר רזרווי, מכשיר מוידה שקיבלו בלב ים. לא היה מכשיר אס.או.אס.. בהפלגה הראשונה – איטלקי. בהפלגה לארץ – ספרדי בשם **הינדה**. תשעה איטלקים.

מפקד הספינה:
מלווה נוסף:
גדעונים:
מכשירי קשר:
רב חובל:
צוות הספינה:

העלאת המעפילים

ב-19 באוקטובר 1947, יצאה הספינה מלה-ספציה לבנדול בצרפת. בדרך הוזעקה לחלץ את **יהודיק**, שהיתה במשימת הפלגה לאיסוף מעפילים באלג'יר ומנועה השתק. היא נגדרה למעגן בצפון סרדיניה, ו**כ"ט בנובמבר** הפליגה במקומה לחוף אלג'יר. בחוף, 60 ק"מ מערבית לעיר אלג'יר. ההעלאה נעשתה בהסתר, אולם הפעולה התגלתה והספינה נאלצה להימלט כשעל סיפונה רק חלק קטן מהמעפילים. 50 (80 על-פי גרסה בריטית).

נתיב שיט לנמל העמסה:
נמל/אזור העמסה:
יחס שלטונות:
מספר המעפילים:

מוצא ושייך תנועתי:	בני נוער ממרוקו ואלג'יר, חברי ארגונים ציוניים.
גילים:	בני נוער.
מחנה המעפילים:	המעפילים שוכנו לפני התפלגה אצל משפחות יהודיות באלג'יר.
דרך הגעה לאזור ההעמסה:	בכלי רכב וברגל דרך החוף בשעות הלילה.
ההעלאה:	ב-6 בנובמבר 1947 היתה הספינה מול נקודת ההעמסה – בחוף ליד אלג'יר. דינג צרפתי-אלג'ירי, שגויס למשימת ניווט, הביא את הספינה לנקודה. על-פי דו"ח בריטי, ארבע סירות דיג מקומיות ל-10 איש כל אחת עשו את הדרך פעמיים מהחוף לספינה והעלו כ-50 מעפילים. אז הופתעו על-ידי המשטרה המקומית ונטשו את המקום והפליגו ללב ים. שאר 596 המעפילים שהיו על החוף הוחזרו על-ידי השלטונות לעיר אלג'יר.
ארגון הספינה:	בני הנוער היו בהשגחת המלווים עד שהגיעו לאירופה.

ה. הפלגה ג' (אלג'יר - ארצות מרכז)

השיט לנמל ההעמסה:	בדרכה מאלג'יר התגלו קלקולים במנועיה, והספינה נעצרה על-ידי האיטלקים ונגררה לנמל בסרדיניה. הספינה הצליחה להסתלק משם לאחר שהמלווים ברחו מן המעצר, והגיעה למפרץ ג'ירולטה (Girolata) במפרץ Porto בחוף המערבי של קורסיקה. שם עגנה כשבועיים לשם תיקונים, עד להעמסה. הספינה לא נכנסה לנמל כלשהו אלא עגנה במפרץ, מתוך חשש פן תזוהה לאחר הבריחה מאלג'יר.
נמל/אזור ההעלאה:	ג'ירולטה, קורסיקה.
יחס שלטונות:	ההעלאה נעשתה בהסתר בלב ים ללא ידיעת השלטונות.
מספר המעפילים:	680.
מוצא ושייך תנועתי:	רובם מהונגריה ורומניה, ויתרם מפולין, ארצות מרכז אירופה וכן אלג'יר ומרוקו: מפא"י – 200, מזרחי – 170, השומר הצעיר, דרוז – 60, השאר בלתי מפלגתיים. בין המעפילים היו כ-50 תינוקות וילדים עד גיל חמש, 80 ילדים עד גיל 13, משפחות מבוגרים בודדות, וכ-200 צעירים.
מחנה המעפילים:	על-פי דו"ח בריטי, הגיעו רוב המעפילים למחנה Arenasse הנמצא ב-Marsague, שבעה ק"מ ממרסיי. חלקם התאכסן בבתי מלון בעיר, כמו מלון Laiglon. מרכז רישום נוסף נמצא ב-Rue de Convalescents. מחנה ילדים היה ב-Chateau Sanderval ליד מחנה ארנס.
נתיב הגעה לאזור ההעלאה:	על-פי דו"ח p.s.s. בריטי מ-10 בינואר 1948, יצאו המעפילים מהונגריה עוד ב-5-1944 לשוודיה באמצעות ויזות של ואלנברג. ב-20 ביולי 1947, הפליגו משטוקהולם בספינה 'קסטלהולם' לצרפת, והמתינו בסביבת מרסיי ופריס עד סמוך לסוף נובמבר. אז נשלחה רכבת גדולה שלקחה אותם לנקודת ההעמסה בקרבת מרסיי. (שם עלו על הספינה 'לקוממיות', שהביאה אותם לנקודת המפגש עם 'כ"ט בנובמבר' במפרץ ג'ירולטה בקורסיקה). יוצאי רומניה הגיעו דרך אוסטריה וגרמניה וחלקם עברו דרך המחנות Eschwage שבמרכז גרמניה, ולצבורג ולנדסברג. חלק עזב ברכבת את לנדסברג לדרום צרפת ב-1 בנובמבר 1947. הקבוצה הצפון אפריקנית יצאה לצרפת ביולי ואוגוסט.
ההעלאה:	כל המעפילים הועלו על הספינה 'לקוממיות' בחוף בנזול, מפרץ קטן בדרום צרפת ליד מרסיי, ב-13 בדצמבר 1947, באמצעות סירות גומי וכבל מהחוף לספינה. ההעלאה נמשכה כ-7 שעות עד אור הבוקר. לאחר כ-30 שעות הפלגה הועלו המעפילים בלב ים על 'כ"ט בנובמבר', לאחר 12 שעות חיפושים, מפני שמכשיר הקשר של 'לקוממיות' לא היה תקין.
ארגון הספינה:	ראשי קבוצות ומדריכי התנועות שימשו בתפקידי ארגון והנהגה.

ההפלגה

תאריך הפלגה ושעה: (הפלגה ראשונה לאלג'יר – ב-19 באוקטובר 1947). הפלגה שנייה – ב-דצמבר 1947.

הספינה עגנה במפרץ ג'ירולטה לשם תיקונים במנוע פגום ומשום החשש להיכנס לנמל פן יזוהו. המעפילים הובאו בספינה 'לקוממיות', שהעלתה אותם על סיפונה במרסיי.

היציאה מהנמל:

מדרום לקורסיקה ולסרדיניה, בין סיציליה, לכף בון, כרתים וחופי הארץ. הים סער והיה צורך להשתמש במפרשים שהיו ישנים וקרועים. בגלל הרוח עברה הספינה את מיצרי בוניפציו ועקפה את סרדיניה במעבר מדרום לסיציליה, ובכך האריכו את הדרך. כשעברו את סרדיניה, הודיעו לבסיסיים בצרפת ואיטליה כי הדלק אוזל וחמים לא יספיקו. בינתיים שככה הסערה והספינה הצליחה להגביר מהירות ולהתקדם. במהלך ההפלגה התמוטטו הקונסטרוקציות שנבנו, והיה צורך בתיקונים.

נתיב ההפלגה:

אירועים בדרך:

בקרבת חופי הארץ יצא מנוע אחד מכלל פעולה, וניתן היה להתקדם במהירות 1.5 קשר בלבד.

עימות עם הבריטים

ב-23 בדצמבר, ממערב לאי כרתים, החלה ללוות את הספינה משחתת בריטית. עם הגילוי, התבקשו המעפילים לרדת אל מתחת לסיפון. ההוראות היו להתנגד, בצורה פסיבית בלבד, להעברה לארץ, אך בצורה קשה יותר להעברה למקום אחר, או לגירוש.

גילוי וליווי בריטי:

הכנת לעימות והוראות:

ב-28 בדצמבר, בשעות הלילה, נתפסה הספינה על-ידי ארבע משחתות. ב-21:45 עלו על סיפונה מלחים בריטים. לפני כן הסכים צוות הספינה שיגררו אותה בגלל הקלקול במנוע. הבריטים ביקשו שהצוות יחתום כי הדבר נעשה מרצונו, אך הצוות סירב וחספינה נכנסה בכוחות עצמה לנמל חיפה. בשעה 00:30, אור ליום 29 בדצמבר, נכנסה הספינה לנמל. על-פי דו"ח בריטי, רק קבוצה קטנה ניסתה להתנגד בשירה, וההתנגדות היתה מתונה. 683 איש הועלו על 'אושן ויגורי' שהפליגה לקפריסין. בשעה 03:00, ב-29 בדצמבר, הסתיימה ההעברה. 331 גברים, 212 נשים, 124 ילדים, גורשו לקפריסין. המישה מעפילים חולים נשארו בארץ.

העימות ותוצאותיו:

חילוץ מלווים

בירכתי הספינה הוכן סליק למלווים. הירידה – דרך המדרגות שמתחת לתא החגה. סליק לניירות ולכסף היה בחרטום, בקצה העליון, במחסן האוכל. ההוראות המוקדמות היו שמלווה אחד ימשיך לצרפת ושניים אחרים עם הגדעוני יכנסו לסליק. **מרדכי לימון**, רב החובל הספרדי והגדעוני הנס נכנסו לסליק כשהחל העימות.

הוראות והכנות לחילוץ:

שבעת אנשי הצוות האיטלקי, **נמרוד אשל ויעקב בצר** המשיכו עם המעפילים לקפריסין. שני האיטלקים האחרים והמסתתרים בסליק נחלצו בכוחות עצמם ונשארו בארץ.

החילוץ:

ראובן אהרני

מטות תרן

ספינות ההעפלה והרכש
לאחר מלחמת העולם השנייה

המרכז לתולדות כוח המגן ה'הגנה'
ע"ש ישראל גילי

מיסודן של העמותות:

ארגון חברי ההגנה • אגודת דור הפלמ"ח • יד טבנקין

מיוחדות. לאתר שעלו על הסיפון כ-80 מבין המעפילים, התגלתה הספינה על ידי השלטונות והיא נאלצה להפסיק את פעילותה ולהמלט בחופזה. אך ביש המזל רדף אחריה, והיא נלכדה על ידי כוח ימי איטלקי אשר גרר את "מריה ג'ובאני" לנמל בסרדיניה. לאחר זמן מה, תוך ניצול, חוסר ערנות מצד שלטונות הנמל, הצליחה הספינה להמלט, ולהפליג לכוון קורסיקה להמשך משימתה.

על סיפון "כ"ט בנובמבר"

ביום ה-14 בדצמבר 1947 יצאה הספינה "מדיה ג'ובאני", מנמל ג'ירולטה אשר בקורסיקה, והפעם בפיקודו של מרדכי (מוקה) לימון, עם המלווים נמרוד אשל ויעקב בצר והאלחוטאי מנשה בן-חיים. על סיפונה של הספינה היו 680 מעפילים, רובם מרומניה ומהונגריה, ומיעוטם מפולין ומצפון אפריקה.

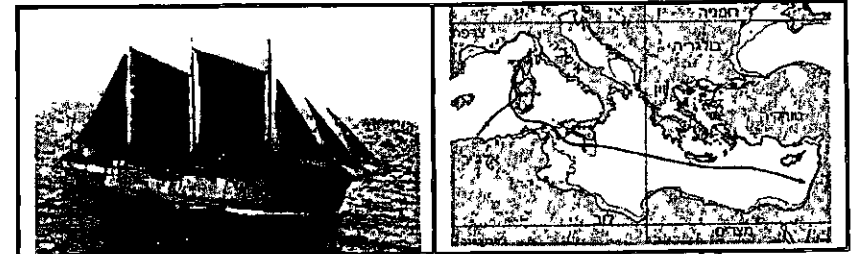

"כ"ט בנובמבר" מלב הסערה

עלית מעפילים בלב-ים

"כ"ט בנובמבר"

קורסיקה	ארץ המוצא:
ג'ירולטה	נמל יציאה:
680	מס' עולים:
בני נפן	מלווה:
מנשה בן-חיים	ואלחוטן:
יעקב בצר	תאריך הגעה:
שלמה רז	המדינות:
מרדכי לימון	
נמרוד אשל	
28.12.47	
נתפסת	

הספינה "כ"ט בנובמבר"

מסולה "כ"ט בנובמבר"

גם ספינת מעפילים קטנה זו יצאה למשימתה לאחר החלטת האו"ם. היתה זו ספינת מפרש תלת-תרנית עשויה מעץ, בעלת נפח של 420 טון, ושמה "מריה ג'ובאני", (MARIS GIOVANNI 5) אשר נרכשה עבור "המנסה לעליה כ"ט" באמצעות סוכן האניות דאנוריה, אשר פעל בשיתוף פעולה עם גודמי ההעפלה. הספינה, אשר שם הצופן שלה היה "החלוץ", שופצה בנמל לה-ספציה, הוכנו בה דרגשי שינה למעפילים, וכן היא צוידה בשתי סירות עץ, שתי סירות גומי ל-30 איש, דלק, מים ומוזן לעשרים יום. "מריה ג'ובאני" יצאה לכוון אלג'יר, במקום הספינה "הברק" שהיתה מיועדת לצאת אך מנועה נפגע. (1)

בהפלגה זו, בפיקודו של נמרוד אשל, עם המלווה יעקב בצר והאתוטאי בני גפן צריכים היו לעלות על הסיפון קבוצה גדולה מבין יהודי אלג'יר, שהמתינו בכליון עינים לעלייתם לארץ-ישראל. ואכן פעולת ההעמסה החלה, לכאורה, ללא תקלות

הפליטים שיועדו לצאת להפלגה עם "מריה ג'ובאני", הובאו לקורסיקה בשתי סירות מאיטליה. אולם באחת מן הסירות התקלקל המנוע והסירה נסחפה ברוח לכוון החוף הצרפתי, שם נתפסה.

בצאתה להפלגה, שונה שם הספינה ל"כ"ט בנובמבר".

מרדכי (מוקוז) לימון נמרוד אשל

המסע בים הסוער היה רצוף פגעים ותקלות, וגם המחסור במזון היקשה על פליטי הספינה. אך הגדוע מכל היה כאשר נפגע המנוע, ו"כ"ט בנובמבר" נאלצה לבקש את עזרת הבריטים להגיע לחוף מבטחים. (2)

ביום ה-28 בדצמבר 1947 הועברו מעפילי "כ"ט בנובמבר" לאניות הגירוש הבריטיות, והועברו למחנות המעצר בקפריסין.

את המאורעות שעברו על "החלוץ", היא "כ"ט בנובמבר" תיאר נמרוד אשל, מי ששימש במסע הדאשון כמפקדה של הספינה, ולאחר מכן, בדרכה ארצה, פעל לצידו של מוקה לימון, המפקד שירש אותו, כדלהלן:

"...ה'חלוץ' היתה ספינת מפרשים תלת-תרנית, בת כ-420 טון, שידעה ימים טובים יותר מאשר בזמן שנרכשה באיטליה ע"י 'המוסד' ונמסרה להכנה ותפעול...בנמל לה-ספציה, איטליה. הכנתה היתה לקויה ומצב אמצעי ההנעה בכי רע...כבר מראשית דרכה האצרה הספינה, שפניה היו מיועדים לבנדול, צרפת, לחוש לעזרת ספינת המוסד 'ברק' שמנועה השתתק, לגרור אותה לאי סרדיניה ולהמשיך במקומה לאלג'יר...במועד המיועד הגיעה הספינה לאתר שנקבע, כ-60 ק"מ מערבית לעיר אלג'יר והטילה עוגן. סירות דיג מקומיות קרבו אל דופן הספינה ונוסעיהן - שלהפתעת המלווים והצוות היו בעיקר ילדים ונערים - החלו מטפסים אל הסיפון. עוד אלו עולים בסולמות ומן החוף נשמעו יריות, שריקות וצעקות. 'החלוץ' מיהרה להרים עוגן ולהסתלק ללב-ים...כשלושה שבועות עגנה הספינה בסתר המפרץ עד שספינה אחרת הביאה כ-600 מעפילים ממחנות צרפת, שעברו ל'החלוץ' וזו הרימה עוגן והפליגה לארץ-ישראל. רוחות מזרחיות נשבו בקרבת מיצר-מסינה והמנוע החלש והבלתי אמיין לא יכול להן. לא נותר אלא להקיף את סיציליה מדרום...כשלושה שבועות עשתה

הספינה הרעועה את דרכה במים מקורסיקה לחופי ארץ-ישראל, מהלך ימים אחדים באניה רגילה. מזג-האוויר היה חרפי וקודר ותנאי הים קשים. ב-28 בדצמבר נתפסה הספינה (ששמה הוסב ל"כ"ט בנובמבר") ע"י הצי הבריטי ואור ליום 29 נכנסה הספינה ונקשרה לרציף הגירוש בנמל חיפה. אחר התנגדות פעילה הורדו המעפילים לאנית הגירוש 'אושן ויגור', הוסעו לקפריסין... (3)

דרך בים - נמן אלתרמן

מספינה בלב-לב, בדרך חרפית,
היא טיפה קפצה מסנונית.
ישפיל אותה ים לתיח עדי-לב...
ישפיר עיל נגילה שרשכת.

היא קרעה שרשכת, ונקלעה אל חוף
היא סתרת, סוכרת ואויבת,
ישפח אותה ים וילאט לה: פי טוב...
ועל צנאנה קשר אבו.

היא קרעה את האזן מעל צנאנה
והקשיקה, סכה וסטרקרת.
אז תיר לה סגם פלג'יב בדינה...
וספר את גופה לעופרת.

היא קרעה העופרת, ונקלעה בלי! - -
וסשטר האיר ונראנה.
אז קראה לה סגם סכחוק חוף ותל...
ויטיל כחוקיתו סמנה.

ותקרא באין-כ"ס: תן גשר לי, ים!
בנה לי גשר, פי אין לי מושיע!
אז סתים בה ים, וקרט בה ער דם,
י"ם עיל צרפו - ונרעו!

יפה בה - - והיא סכקעה סקענה!
ובצנחה עיל סחוף סכג'י נשר,
הוא קרא לה: סגשר בנה, נענה!
את סליכה בנית את סגשר

שי חורב

נְתִיב בְּמִים עֵדִים

ההעפלה החלוצית ביבשה ובים

דניאל בר-אלי ביטון
ת.ד. 117 קיבוץ מעגן
עמק הירדן 1516000